

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

השלטון המקומי בישראל - 56938

תאריך עדכון אחרון 05-09-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מדע המדינה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): אריאל פינקלשטיין

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: il.ac.huji.mail@Finkelstain.Ariel

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש, יום שני, 11:30-10:30

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס נועד להקנות היכרות מעמיקה עם השלטון המקומי בישראל. הקורס עוסק במגוון תחומים: היבטים פוליטיים של השלטון המקומי, כמו הבחירות המקומיות ומעמד ראש הרשות ומועצת הרשות; היבטים מינהליים - סמכויות, תחומי פעילות והתנהלות פיננסית; והיבטים ייחודיים לישראל - רשויות מקומיות ערביות, רשויות מקומיות חרדיות ויחסי דת ומדינה בשלטון המקומי. הקורס ידגיש היבטים רחבים, כמו מאפייני השלטון המקומי בישראל ביחס למדינות אחרות, מעמדו מול השלטון המרכזי ומקומו במארג המוסדות המרכיבים את הדמוקרטיה הישראלית.

מטרות הקורס:

1. הקניית ידע והבנה בסיסיים על השלטון המקומי בישראל, מתוך השוואה למדינות אחרות.
2. הבנת המסגרת ההיסטורית, החוקית והתרבותית שבמסגרתה פועל השלטון המקומי בישראל.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. להבין את המסגרת שבתוכה פועל השלטון המקומי
2. לעמוד על מאפייניו הייחודיים של השלטון המקומי בישראל ביחס למדינות אחרות.
3. לנתח תהליכים פוליטיים ומאבקים ציבוריים העוסקים במעמד ובסמכויות של השלטון המקומי.

דרישות נוכחות (%) :
80%

שיטת ההוראה בקורס: הוראה פרונטלית בשילוב השתתפות פעילה של הסטודנטים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. שלטון מקומי: מבוא ומושגי יסוד
2. מבנה השלטון המקומי בישראל
3. הבחירות לשלטון המקומי
4. ראש הרשות ומועצת הרשות המקומית
5. מעמדו החוקתי של השלטון המקומי
6. תחומי הסמכות של הרשות המקומית
7. מבנה הרגולציה על השלטון המקומי
8. כלכלת השלטון המקומי
9. רשויות מקומיות ערביות
10. רשויות מקומיות חרדיות
11. המועצות האזוריות
12. מאבקי דת ומדינה בשלטון המקומי

13. סיכום הקורס: אתגרים והזדמנויות, תפקיד השלטון המקומי בדמוקרטיה הישראלית

חומר חובה לקריאה:

נחמיה אבנרי (2020). המשפט והמקום: משפט השלטון המקומי בישראל. רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 15-88.

אסף מידני (2014), "משפט השלטון המקומי", בתוך: יגיל לוי ואיתי שריג (עורכים), השלטון המקומי - בין המדינה, הקהילה וכלכלת השוק, רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 141-203.

הני זובידה ולירון לביא (2015). "תהליך הדעיכה של המפלגות הארציות בבחירות המקומיות - תרגיל 'הודיני' או רציונליות לשמה?", בתוך: איתי בארי וערן רזין (עורכים), דמוקרטיה מקומית בישראל: ביזור, מקומיות, השתתפות ופוליטיקה מקומית, ב, ירושלים: מחקרי פלורסהיימר, עמ' 126-146.

רותם ברסלר-גונן (2010). "בית הנבחרים המקומי: מאזן הכוחות בין ראש רשות, חברי מועצה והפקידות המקומית לאור הבחירה הישירה והצעת חוק העיריות החדש", בתוך: אברהם בריכטה, ערן יוגדה-גדות וגיא פדה (עורכים), עיר ומדינה בישראל: שלטון מקומי לקראת העשור השביעי, חיפה: כרמל ואוניברסיטת חיפה, עמ' 476-503.

עדית סדן-סמט (2009). "תהליך התקצוב ברשויות המקומיות להלכה ולמעשה", בתוך: אבי בן בסט ומומי דהן (עורכים), הכלכלה הפוליטית של הרשויות המקומיות, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 125-182.

חומר לקריאה נוספת:

שיעור 1: שלטון מקומי: מבוא ומושגי יסוד

Denters, Sebastianus AH, and Lawrence E. Rose. (2005) Comparing local governance. Trends and developments. Palgrave Macmillan Ltd.

נזר מנוחין (2014), "השלטון המקומי בעולם בן זמננו", בתוך: יגיל לוי ואיתי שריג (עורכים), השלטון המקומי - בין המדינה, הקהילה וכלכלת השוק, רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 17-78.

אריאל פינקלשטיין (2020). השלטון המקומי בישראל: רקע כללי, סוגיות ליבה ואתגרים. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 18-23.

שיעור 2. מבנה השלטון המקומי בישראל

שוקי אמרני (2001), "גופים הפועלים ליד המערכת המוניציפאלית", בתוך: דניאל אלעזר וחיים קלכהיים (עורכים), השלטון המקומי בישראל, ירושלים, המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה, עמ' 331-361

שיעור 3. הבחירות לשלטון המקומי

נחמיה אבנרי (2020). המשפט והמקום: משפט השלטון המקומי בישראל. רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 304-327

שיעור 4. ראש הרשות ומועצת הרשות המקומית

Denters, Bas (2006). "Duo or Duel? The Relations between Mayors and Councils in Democratic Local Government," *The European Mayor. VS Verlag für Sozialwissenschaften*, pp. 271-285.

אביטל פרידמן ואסף שפירא (2020). חיזוק מעמדן של חברי המועצות ברשויות מקומיות, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.

שיעור 5. מעמדו החוקתי של השלטון המקומי
אריאל פינקלשטיין ויובל ברטוב (2023). מסגרת היחסים בין השלטון המרכזי לשלטון המקומי: ישראל
בהשוואה לדמוקרטיה המפותחות, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 20-33.
מורן נגיד (2021) "תפיסת האוטונומיה המקומית: שתי גישות קצה, או לא, לשלטון המקומי בישראל",
מחקרי משפט לד, עמ' 1-51.
יששכר רוזן-צבי (2004) "מקום הצדק: משפט השלטון המקומי ואי צדק", עיוני משפט 28 (2), עמ'
440-454.

שיעור 6. תחומי הסמכות של הרשות המקומית
נחמיה אבנרי (2020). המשפט והמקום: משפט השלטון המקומי בישראל. רעננה, האוניברסיטה
הפתוחה, עמ' 467-553.
טליה מרגלית, "תכנון ובנייה בערי ישראל", בתוך: יגיל לוי ואיתי שריג (עורכים), השלטון המקומי - בין
המדינה, הקהילה וכלכלת השוק, רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 533-602.
ניב גל-אריאלי (2014). "אחריות מחולקת: על האחריות המשותפת של משרד החינוך ורשות החינוך
המקומית לחינוך בישראל", בתוך: נעימה ברזל (עורכת). דברים 7, עמ' 147-163.
יצחק ברקוביץ (2012). הסדרה מחודשת של היחסים בין הרשויות המקומיות למשרד החינוך: המרחב
שבין אמון לרגולציה, ירושלים: מכון ון ליר.

שיעור 7. מבנה הרגולציה על השלטון המקומי
Council of Europe (1985). European Charter of Local Self-Government.
אריאל פינקלשטיין ויובל ברטוב (2023). מסגרת היחסים בין השלטון המרכזי לשלטון המקומי: ישראל
בהשוואה לדמוקרטיה המפותחות, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 53-108

שיעור 8. כלכלת השלטון המקומי
איתי שריג (2014). "כלכלת השלטון המקומי", בתוך: יגיל לוי ואיתי שריג (עורכים), השלטון המקומי -
בין המדינה, הקהילה וכלכלת השוק, רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 289-366.

שיעור 9. רשויות מקומיות ערביות
ראסם ח'אמיסי (2014) "הרשויות המקומיות הערביות: בין מאפיינים ייחודיים למאפיינים אוניברסליים",
בתוך: יגיל לוי ואיתי שריג (עורכים), השלטון המקומי - בין המדינה, הקהילה וכלכלת השוק, רעננה,
האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 375-414.
אפרים לביא ואריק רודניצקי (2010). פוליטיקה, בחירות ושלטון מקומי ביישוב הערבי והדרוזי בישראל,
תל אביב: מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה.

שיעור 10. רשויות מקומיות חרדיות
אריאל פינקלשטיין (2022). חרדים לעירם: פוליטיקה ומינהל ברשויות המקומיות החרדיות. ירושלים:
המכון הישראלי לדמוקרטיה.
יוסף שלהב (1997). מינהל וממשל בעיר חרדית, ירושלים: מכון פלורסהיימר למחקרי מדיניות.

שיעור 11. המועצות האזוריות
לביאה אפלבוים (2014). "השלטון המקומי במרחב הכפרי בישראל", בתוך: יגיל לוי ואיתי שריג
(עורכים), השלטון המקומי - בין המדינה, הקהילה וכלכלת השוק, רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, כרך
ב, עמ' 611-684.

שיעור 12. מאבקי דת ומדינה בשלטון המקומי
דוד ארנובסקי וגדעון ספיר (2022). הסיפור של השבת: השבת הציבורית בישראל, מבט לעבר, להווה

ולעתיד. ראשון לציון: ידיעות ספרים.
גלעד וינר ושוקי פרידמן (2018). שבת מקומית: חוקי שבת והיקף האיסור על פעילות כלכלית ברשויות
המקומיות, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.

מרכיבי הציון הסופי:

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 75 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
25 %

מידע נוסף / הערות:

קורס בחירה לתלמידי מוסמך במדע המדינה במגמת "משפט, ממשל וחברה". הקורס פתוח גם
כקורס בחירה לתלמידי מוסמך במדע המדינה ולתלמידי בוגר שנה ג'.